

18.10.2025, 15:10

Rozliczanie godzin ponadwymiarowych

17.10.2025

Nowelizacja Karty Nauczyciela, opracowana we współpracy z organizacjami związkowymi w ramach Zespołu ds. pragmatyki zawodowej nauczyciela i po konsultacjach społecznych, została przyjęta w duchu wyrównywania warunków pracy i wynagradzania nauczycieli oraz poprawy stabilności zatrudnienia w oświacie.

ROZLICZANIE GODZIN PONADWYMIAROWYCH

Celem zmian było zakończenie nierównego traktowania nauczycieli w różnych typach szkół i samorządach oraz zapewnienie im jasnych, jednolitych zasad dotyczących wynagradzania, awansu i uprawnień zawodowych.

Nowe przepisy ujednolicają zasady rozliczania godzin ponadwymiarowych i gwarantują nauczycielom prawo do wynagrodzenia w szczególnych przypadkach, gdy byli gotowi do pracy, ale nie mogli jej wykonać z przyczyn niezależnych od siebie. Dzięki temu rozwiązaniu wyeliminowano dotychczasowe różnice interpretacyjne, które powodowały nierówności w praktykach między samorządami.

Najważniejsze zmiany

Nowelizacja objęła szereg korzystnych rozwiązań w pragmatyce zawodowej nauczycieli:

- > podwojenie wysokości odprawy emerytalnej;
- > wprowadzenie nagrody jubileuszowej po 45 latach pracy;
- > ujednolicenie pensum nauczycieli praktycznej nauki zawodu z pensum nauczycieli przedmiotowych, co kończy wieloletnie dysproporcje w obciążeniu dydaktycznym;
- > skrócenie z dwóch lat do roku okresu, po którym nauczyciel początkujący może uzyskać umowę na czas nieokreślony;
- > rozszerzenie grupy osób uprawnionych do świadczeń kompensacyjnych tak, aby obejmowały one również nauczycieli i wychowawców zatrudnionych w placówkach, które dotychczas nie były objęte tym uprawnieniem;
- > wyeliminowanie przydzielania nauczycielom doraźnych zastępstw bez dodatkowego wynagrodzenia w czasie, kiedy powinni realizować pensum.

Od 1 września 2025 r. zostały zlikwidowane również tzw. godziny czarnkowe.

Nowelizacja stanowi kolejny krok w stronę sprawiedliwego i bardziej przewidywalnego systemu wynagrodzenia nauczycieli, a jej zapisy powstały w wyniku dialogu ze związkami zawodowymi, środowiskami oświatowymi i samorządowymi oraz po konsultacjach z Państwową Inspekcją Pracy.

Zmienione przepisy ustawy

Zmienione przepisy ustawy – Karta Nauczyciela dotyczące pracy nauczycieli w godzinach ponadwymiarowych obowiązują od 1 września 2025 r.

Nowelizacja wprowadziła jednolite regulacje dotyczące prawa nauczycieli do wynagrodzenia za godziny ponadwymiarowe zarówno w szkołach samorządowych, jak i rządowych. Dotychczas brak takich przepisów prowadził do różnych praktyk wynikających z rozbieżnych interpretacji Kodeksu pracy oraz orzecznictwa.

Określone wyjątki

Zasadą jest, że wynagrodzenie przysługuje za pracę wykonaną, czyli za przydzielone i zrealizowane zajęcia dydaktyczne, wychowawcze lub opiekuńcze. Jednocześnie przewidziano dwa wyjątki, w których nauczyciel zachowuje prawo do wynagrodzenia, mimo niezrealizowania tych godzin:

1. gdy nauczyciel zamiast przydzielonych zajęć dydaktycznych, wychowawczych lub opiekuńczych zrealizował w tym samym dniu zajęcia opiekuńcze lub wychowawcze, uwzględniające potrzeby i zainteresowania uczniów, o których mowa w art. 42 ust. 2 pkt 2 Karty Nauczyciela;

2. gdy nauczyciel nie zrealizował zajęć indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania na skutek przyczyn niezależnych od niego, a był gotów do ich realizacji (zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 127 ust. 20 ustawy – Prawo oświatowe).

Pierwszy wyjątek dotyczy sytuacji, gdy nauczyciel, na polecenie dyrektora, realizuje inne obowiązki opiekuńcze lub wychowawcze, jak na przykład opieka nad uczniami podczas wycieczki, wyjść, np. do teatru, zawodów sportowych czy imprez szkolnych.

Drugi przypadek dotyczy sytuacji, gdy niezrealizowanie przez nauczyciela przydzielonych mu w ramach godzin ponadwymiarowych zajęć indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania, nastąpiło z przyczyn nie dotyczących nauczyciela, np. choroby dziecka lub ucznia, a nauczyciel był gotów do realizacji tych zajęć.

Przykłady orzecznictwa

Wprowadzone rozwiązania są korzystne dla nauczycieli, ponieważ doprecyzowują przepisy w sposób bardziej sprawiedliwy niż wcześniejsza praktyka wynikająca z orzecznictwa sądowego. Sąd Najwyższy (wyrok SN z dnia 2 lutego 2010 r., II PK 186/09) uznał, że nauczyciel, który nie wykonywał pracy z przyczyn dotyczących pracodawcy, nie powinien otrzymać dodatkowego wynagrodzenia za niezrealizowane godziny ponadwymiarowe w żadnej sytuacji.

Nowelizacja odchodzi od tego restrykcyjnego podejścia i wprowadza przepisy, które uznają gotowość nauczyciela do pracy za wystarczającą podstawę do zachowania prawa do wynagrodzenia w określonych sytuacjach.

Komentarz

Nauczyciel, który nie może zrealizować zaplanowanych godzin ponadwymiarowych z przyczyn dotyczących szkoły np. z powodu wyjazdu klasy na wycieczkę, może mieć przydzielone doraźne zastępstwo, za które przysługuje wynagrodzenie w takiej samej stawce jak wynagrodzenie za godziny ponadwymiarowe lub może mieć przydzielone zajęcia opiekuńcze i wychowawcze uwzględniające potrzeby i zainteresowania uczniów na terenie szkoły i wtedy zachowa prawo do wynagrodzenia za godziny ponadwymiarowe. Organizacja pracy szkoły należy do kompetencji dyrektora szkoły.

Nowelizacja wprowadziła również korzystne regulacje dotyczące rozliczania godzin ponadwymiarowych w tygodniach z dniami usprawiedliwionej nieobecności nauczyciela, dniami ustawowo wolnymi od pracy oraz w tygodniach, w których zajęcia rozpoczynają się lub kończą w trakcie tygodnia. Podstawą ustalenia liczby godzin ponadwymiarowych jest pensum nauczyciela pomniejszone odpowiednio o 1/5 (lub 1/4, gdy dla nauczyciela ustalono 4 dniowy tydzień pracy na podstawie art. 42 ust. 1 zdanie 2 Karty Nauczyciela) wymiaru za każdy dzień wymieniony wyżej.

Dotychczas przepisy nie regulowały jednolicie rozliczeń w szkołach samorządowych, gdzie praktyka była różna, a orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazywało na brak podstaw do pomniejszania pensum w takich sytuacjach (postanowienie SN z dnia 18 czerwca 2018 r. sygn. III PZP 2/18). W szkołach prowadzonych przez organy administracji rządowej przepisy te regulowało rozporządzenie wykonawcze do Karty Nauczyciela.

Dialog i dalsze prace

Na wniosek Związku Nauczycielstwa Polskiego termin wejścia w życie zmian został przyspieszony z 1 września 2026 r. na 1 września 2025 r. w drodze poprawki poselskiej podczas I czytania projektu w Komisji Edukacji i Nauki Sejmu RP.

Ministerstwo Edukacji Narodowej analizuje obecnie zgłoszone uwagi dotyczące możliwości rozszerzenia katalogu zajęć, które nauczyciel mógłby realizować zamiast nieodbytych zajęć ponadwymiarowych z zachowaniem prawa do wynagrodzenia za godziny ponadwymiarowe – w szczególności o inne prace statutowe szkoły.

Data publikacji 17.10.2025

Osoba wytwarzająca/odpowiadająca za informację:
Ministerstwo Edukacji Narodowej

Osoba udostępniająca informację:
Sylwia Choińska